

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

FarDU
ILMIY
XABARLAR-

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

2023
MAXSUS SON

НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Э.Б.Ягъяева	
Дифференцированный метода обучения при изучении иностранного языка и организации самостоятельной работы студентов.....	114
М.К.Мавлюда	
O'qituvchi kompetensiyasining o'ziga xos xususiyatlari.....	117
G.A.Asomiddinova	
Qahramon xarakterini yaratishda badiiy nutq imkoniyatlari va muallif mahorati.....	120
N.K.Abbasova, Z.Q.Xakimova	
Speech act as an important function of communication.....	125
Sh.R.Muydinov	
Linguoculturological description of zoonym composite partial similarities.....	128
M.Madaminova	
Exploring the persuasive power of publicistic style: utilizing proverbs and sayings in english lesson.....	130
Sh.M.Yusufjonova	
Frazeologizmlar taqiqi.....	134
Ш.И.Аскарова	
К проблеме языковой интерференции и билингвизма при изучении третичного языка.....	137
Ш.И.Аскарова	
К вопросу трансфера и интерференции при изучении немецкого после английского языка.....	141
Sh.Sh.Dadabayeva	
Tarjimada so'zning kontekstdagi ma'nosini aniqlash usullari.....	148
Sh.Sh.Dadabayeva	
Tarjima jarayonida vaziyatning o'rganilishi.....	152
Sh.Y.Usmonova	
Cognitive analysis of landscape terms in uzbek and english languages.....	159
Sh.Y.Usmonova	
O'zbek va ingliz tillarining terminologik tizimida landshaft terminlarining o'rni.....	162
Z.Sh.Pazilova	
Nemis xalqida dafn marosimining o'tkazilishi.....	167
Z.Sh.Pazilova	
O'zbek va nemis xalqlarida to'y bilan bog'liq shaxs nomlari.....	170
R.U.Axrorova	
Lingvomadaniyatshunoslik: lingvokulturema va logoepistema.....	173
O.O.Bobokalonov, R.U.Akhrorova	
Shifonemas in phraseological units related to the period of youth.....	178
R.U.Axrorova	
Fransuz ertaklarida yoshga oid reprezentlarning leksik-semantik va milliy-madaniy xususiyatlari.....	182
Z.M.Abdullaev	
Nemis tili ismlari motivlari va ism tanlashga ta'sir etuvchi omillar.....	185
Z.M.Abdullaev	
Nemis tilida atoqli otlar va ularning tasnif etilishi.....	188
I.R.O'rinboyev	
Ba'zi na'matak (<i>Rosa</i>) turlarining Farg'ona shahrida tarqalishi va dorivorlik xususiyatlari.....	190
I.D.Yakubov	
Separator-tozalagich qurilmasining parametrlari.....	193
M.Nazarov, A.T.Maxsudaxon	
Javdarni jadal texnologiyada parvarishlash.....	201
Ё.Г.Абдуганиев	
Получение и свойства производных перфторакриловой и перфторметакриловой кислоты.....	205
D.M.Ahmedova	
Ekologik munosabatlarning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari.....	215

LINGVOMADANIYATSHUNOSLIK: LINGVOKULTUREMA VA LOGOEPISTEMA

ЛИНГОВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ: ЛИНГВОКУЛЬТУРА И ЛОГОЭПИСТЕМА

LINGO-CULTURAL STUDY: LINGUOCULTURE AND LOGOEPISTEME

Axrorova Ruzixon Usmanovna¹¹Farg'ona davlat universiteti., f.f.f.d., (PhD), dotsent**Annotatsiya**

Lingvomadaniyatshunoslik tilda mavjud insonning madaniy omiliga, ikkinchi tomondan, insondagi lisoniy omilga yo'naltirilgan hamda lingvomadaniyatshunoslik inson haqidagi fanning bir qismidir, uning o'ziga jalb qiluvchi markazi madaniyat fenomenidir. Lingvomadaniyatshunoslik XX asrning oxirgi choragida, tilshunoslikdagi antropologik paradigma mahsuli sifatida paydo bo'ldi. Shunday qilib, lingvomadaniyatshunoslikning paydo bo'lishi XX-XXI asrlarning falsafiy va lingvistik nazariyalari taraqqiyotining qonuniy natijasidir. V.A. Maslovaning darsligi bu fan bo'yicha eng ommabop ish hisoblanadi. Unda lingvomadaniyatshunoslik fanining metodologik asosi keltiriladi va Rossiyadagi lingvomadaniy tadqiqotlarning zamonaviy yo'nalishlari bayon qilinadi. Muallif "lingvistika va madaniyatshunoslikning tutashgan joyida vujudga kelgan tilshunoslikning sohasi" degan fikrni bildirib, lingvomadaniyatshunoslikning fanlararo xarakterini ta'kidlaydi. Uning ta'rifiga ko'ra, "lingvomadaniyatshunoslik - milliy jonli tilni o'zida mujassamlantirgan va til jarayonlarida namoyon bo'ladigan moddiy va ma'naviy madaniyatni o'rganadigan ijtimoiy fan, yoki "madaniyatshunoslik va tilshunoslik, etnolingvistika va antropologiyaga oid tadqiqotlar natijasini o'z ichiga oladigan bilimlarning integrativ sohasidir". Til va madaniyatning lisoniy xususiyatlarini lingvomamlakatshunoslik yondashuv doirasida o'rganish jarayonida kulturema tushunchasi tavsiya qilingan. Demak, til madaniyat ko'zgusi sifatida xalqlarning o'zligini, mentalitetini milliy xarakterini, urf-odatlarini, qadriyatlarini ifodalovchi vosita hisoblanib, barcha milliy qadriyatlarni lingvokulturema va logoepistema tushunchalari orqali yuzaga chiqaradi va bu har ikkala tushuncha-termin ham o'ziga tegishli ilmiy paradigmadagi qo'llanadi.

Аннотация

Языкознание ориентировано на культурный фактор человека, присутствующий в языке, с другой стороны, на языковой фактор в человеке, а языкознание является частью науки о человеке, центром ее интересов является феномен культуры. Лингвистика возникла в последней четверти XX века как продукт антропологической парадигмы в языкознании. Таким образом, возникновение лингвокультурологии является закономерным результатом развития философских и лингвистических теорий XX-XXI веков. Учебник В.А. Масловой – самое популярное произведение по этой теме. В ней представлены методологические основы науки лингвокультурологии и описаны современные направления лингвокультурологических исследований в России. Автор высказывает мнение, что «область лингвистики возникла на стыке языкознания и культурологии», и подчеркивает междисциплинарный характер языкознания и культурологии. По его определению, «лингвистика — это общественная наука, воплощающая в себе национальный живой язык и изучающая материальную и духовную культуру, проявляющуюся в языковых процессах, или «результаты исследований культурологии и языкознания, этнолингвистики и антропологии». знания, которое включает». В процессе изучения языковых особенностей языка и культуры в рамках лингвонационалистического подхода было рекомендовано понятие культуры. Поэтому язык как зеркало культуры рассматривается как средство выражения народной идентичности, менталитета, национального характера, традиций и ценностей и выявляет все национальные ценности через понятия лингвокультуры и логоэпистемы, причем обоих этих понятий. -термины находятся в соответствующих научных парадигмах.

Abstract

Linguistics is focused on the cultural factor of a person present in language, on the other hand, on the linguistic factor in a person, and linguistics is a part of the science of a person, its center of interest is the phenomenon of culture. Linguistics emerged in the last quarter of the 20th century as a product of the anthropological paradigm in linguistics. Thus, the emergence of linguistic and cultural studies is a legitimate result of the development of philosophical and linguistic theories of the 20th-21st centuries. V.A. Maslova's textbook is the most popular work on this subject. It presents the methodological basis of the science of linguistic and cultural studies and describes the modern directions of linguistic and cultural research in Russia. The author expresses the opinion that "the field of linguistics emerged at the junction of linguistics and cultural studies" and emphasizes the interdisciplinary character of linguistics and cultural studies. According to his definition, "linguistics is a social science that embodies the national living language and studies the material and spiritual culture manifested in language processes, or "the results of studies of cultural studies and linguistics, ethnolinguistics and anthropology. "is an integrative field of knowledge that includes". In the process of studying the linguistic features of language and culture within the framework of the linguo-nationalistic approach, the concept of culturema was recommended. Therefore, language as a mirror of culture is considered as a means of expressing people's identity, mentality, national character, traditions, and values, and it brings out all national values through the concepts of linguokulturema and logoepistema, and both of these concepts-terms are in their respective scientific paradigms. is applied.

Kalit so'zlar: logoepistema, milliy-madaniy tarix, milliy madaniyat, g'oyalar tizimi, lingvistik madaniyat, belgilar, tizimli, tilshunoslik, fenomen, fan, lingvomadaniyatshunoslik, ning birikuvi kuzatiladi.

Ключевые слова: логоэпистема, национально-культурная история, национальная культура, система представлений, лингвокультура, знаки, систематика, языкознание, феномен, наука, лингвокультурология.

Key words: logoepistema, national-cultural history, national culture, system of ideas, linguistic culture, signs, systematic, linguistics, phenomenon, science, linguo-cultural studies.

KIRISH

Inson faoliyatining o'ziga xos barcha tomonlarini o'z ichiga oladigan madaniyat fenomenining tilda ifodalanishi lingvomadaniyatshunoslik bo'yicha amalga oshirilgan tadqiqotlarda yetakchi rol o'ynaydi. Hozirgi kunda til va madaniyat uyg'unligini sinxron bog'lanishda o'rganishga bag'ishlangan bu fanning jadal shakllanishi va rivojlanishi kuzatilmoqda. Bir tomondan, lingvomadaniyatshunoslik tilda mavjud insonning madaniy omiliga, ikkinchi tomondan, insondagi lisoniy omilga yo'naltirilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Til va madaniyat o'rtasida umumiylik, o'xshashlik qanchalik darajada bo'lmasin, ularni farqlovchi xususiyatlar ham mavjud. Til va madaniyatning o'ziga xos xususiyati o'rtasida muhim farqlar mavjudligi quyidagicha izohlanadi:

1. Kommunikatsiyaning vositasi sifatida bo'lgan tilda ommaviy adresatga yo'l-yo'riqlar ustun turadi, madaniyatda esa saralanganlik qadrlanadi.

2. Madaniyat belgi tizimi bo'lgani holda, u tildan farqli ravishda o'zicha tashkil topa olmaydi.

3. Til va madaniyat turlicha semiotik tizimlardir. Bunday qiyoslash tadqiqotchilarni madaniyat tilga izomorf emas, gomomorfdir, ya'ni tarkiban o'xshashdir [4:39]

Madaniy bilimlar esa shu tilda so'zlovchining madaniy-lisoniy kompetensiyasining (bilimdonligining) bir qismidir. Madaniy kompetensiya til kompetensiyasi bilan har doim ham mos kelavermaydi, ammo til kompetensiyasining madaniy kompetensiyaga o'zgarishi madaniy kod kategoriyalarida til belgilari interpretatsiyasiga (talqiniga) asoslangan. Aynan ana shu talqin madaniy-lisoniy kompetensiyadir.

Lingvomadaniyatshunoslik XX asrning oxirgi choragida, tilshunoslikdagi antropologik paradigma mahsuli sifatida paydo bo'ldi. Unga birinchi bo'lib V. fon Gumboldt asos solib, til xarakteri va xalq xarakterining bir-biriga bog'liqligini ifodalab bergan. "Turli tillar o'z mohiyatiga, ong va sezgiga ta'siriga ko'ra haqiqatan ham dunyoni turlicha his etishdir" va "tilning o'ziga xosligi millatning mohiyatiga ta'sir etadi, shuning uchun ham tilni sinchiklab o'rganish uchun tarix va falsafa insonning ichki dunyosi bilan bog'laydigan hamma narsani o'z ichiga olishi kerak", degan fikrni bildiradi [3:370].

METODLAR

Yevropalik neogumboldtchilik vakillari – L. Vaysgerber, X. Glins va X. Xolslar tafakkurning tarkibini va fikrning tuzilishini tilning o'ziga xos tuzilishlariga bog'liqligi haqidagi masalani tadqiq qildilar. Ular tilning "mazmuniy" tomoniga asosiy e'tiborni qaratgan holda, turli tillarning semantik jihatlarini tahlil qilib, ular o'rtasidagi o'xshashlik va farq qiluvchi tomonlarini aniqladilar.

AQSHda V. fon Gumboldt ta'limotini U.D.Uitni, D.U.Pauell, F.Boas, shuningdek, E.Sepir va B.L.Uorflar rivojlantirganlar.

E.Sepir va B.L.Uorf Shimoliy Amerikalik xindularning tillarini tadqiq qilish natijasida olgan materiallari asosida til kategoriyalarining ongga ta'siri haqida fikr yuritdilar. Ular tilning nisbiyligi faraziga asoslanib, turli tillarda turlicha kategoriyalarning mavjudligi shundan dalolat beradiki, bu tillarning sohiblari o'zlarini o'rab turgan olamni turlicha tushunadilar, degan xulosaga keldilar.

Shunday qilib, lingvomadaniyatshunoslikning paydo bo'lishi XX-XXI asrlarning falsafiy va lingvistik nazariyalari taraqqiyotining qonuniy natijasidir. So'nggi yigirma-o'ttiz yilda bu fanga bag'ishlangan bir necha ishlar (V.A.Maslova, A.T.Xrolenko, V.V.Vorobev, N.F.Aliferenko) nashr qilindi.

V.A.Maslovaning darsligi bu fan bo'yicha eng ommabop ish hisoblanadi. Unda lingvomadaniyatshunoslik fanining metodologik asosi keltiriladi va Rossiyadagi lingvomadaniy tadqiqotlarning zamonaviy yo'nalishlari bayon qilinadi. Muallif "lingvistika va madaniyatshunoslikning tutashgan joyida vujudga kelgan tilshunoslikning sohasi" degan fikrni bildirib, lingvomadaniyatshunoslikning fanlararo xarakterini ta'kidlaydi. Uning ta'rifiga ko'ra, "lingvomadaniyatshunoslik - milliy jonli tilni o'zida mujassamlantirgan va til jarayonlarida namoyon bo'ladigan moddiy va ma'naviy madaniyatni o'rganadigan ijtimoiy fan, yoki "madaniyatshunoslik va tilshunoslik, etnolingvistika va antropologiyaga oid tadqiqotlar natijasini o'z ichiga oladigan

bilimlarning integrativ sohasidir” [5:9].

Muallif madaniy ma'lumotning uzatuvchisi (translyatori) sifatida tilning o'zaro aloqasini va madaniyatni, ya'ni xalqning tarixiy xotirasini lingvomadaniyatshunoslikning obyektini, uning tadqiqot obyektini esa til birliklaridan, ular madaniyatda timsoliy, etalonli, jonli-metaforik ma'nolarni kasb etadilar va ular afsonalarda, rivoyatlarda, taomillarda, marosimlarda, folklor va diniy diskurslarda o'rnatilib qolgan arxetipik va prototipik insonning ongi faoliyatining natijalarini umumlashtiradilar, degan fikrga keladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Lingvomadaniyatshunoslikning nazariy-metodologik asoslari tilshunoslikda V.V.Vorobevning «Lingvomadaniyatshunoslik: nazariya va metodlar» kitobida ancha to'liq bayon qilingan. Bu kitobda lingvomadaniyatshunoslik lingvomamlakatshunoslikning nazariy asosi deb qaraladi; u “madaniyatning va tilning bir-biriga bog'liqligini va o'zaro munosabatlarini ishlab turgan sharoitda o'rganuvchi va bu jarayonni birliklarning bo'linmas tuzilishini til va tildan tashqari (madaniy) mazmunni zamonaviy afzalliklar va madaniy qoidalarga (normalar tizimi va umuminsoniy qadriyatlarga) yo'naltirilgan tizimli metodlar yordamida aks ettiruvchi kompleks umumlashtiruvchi fan deb ta'riflanadi”.

Ye.M.Vereshagin va V.G.Kostomarovlar sotsiolingvistikaning lingvodidaktik analogi yoki korrelyati deb ta'riflagan lingvomamlakatshunoslikni, V.V.Vorobev amaliy aspekt, chet elliklarga tilni o'qitish jarayonida lingvomadaniyatshunoslikning amaliy jihatdan ro'yobga chiqishi deb qarashni tavsiya qiladi.

Ye.I.Sheygal va V.A.Buryakovskayalarning ishlarida lingvomadaniyatshunoslik «olamning konseptual lisoniy manzarasi nuqtai nazaridan ijtimoiy ong va til orqali anglash” ni o'rganadigan fan sifatida ta'riflanadi. Mualliflar tomonidan turg'un birikmalar tarkibiga kiruvchi etnonimlarning lingvomadaniy potentsiali, shuningdek etnonimlarning maqola matnlarida, hikoyalarda va latifalarda qo'llanishining o'ziga xosligi o'rganiladi [6: 9].

Shunday qilib, lingvomadaniyatshunoslik masalalariga bag'ishlangan asosiy ishlarni tahlil qilib, shu haqida gapirish mumkinki, tilning madaniyatga oid tarkibini tadqiq qilish XX-XXI asrlar tilshunosligi taraqqiyotining qonuniy natijasidir. Ko'p olimlarning lingvomadaniyatshunoslikka qiziqishi uning istiqbolli ekanligidan dalolat berib turibdi. Lingvomadaniyatshunoslik tadqiqotining hammaga ma'qul bo'lgan ta'rifi tilni madaniyat bilan ajralmas bog'lanishda o'rganishdadir. Zero, til va madaniyat, milliy til va milliy madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog'likdir.

Til va madaniyat tushunchalariga oid birliklarni ko'rib chiqishda, «avloddan avlodga (tarixiy aspekt), bir ijtimoiy kollektivdan boshqasiga, kollektivdan individga yoki buning aksi (ijtimoiy aspekt), individdan individga (individual-psixologik aspekt), bir millatdan ikkinchisiga (millatlararo aspekt) va boshkalar» [1:45] lingvomadaniy ma'lumotlarni to'plash va uzatish jarayonida kompleks birliklar tushunchasiga kiritiladi, ular mazmun jihatidan ham lisoniy mazmunga, ham madaniy mazmunga o'zaro bog'liq bo'ladilar.

Bu hodisani belgilash uchun turlicha terminlar tavsiya qilinganligini ta'kidlaymiz: konsept (Yu.Stepanov, V.Teliya, D.Lixachev, V.Neroznak, N.Arutyunova); lingvokulturema (V.Vorobev), milliy sotsiomadaniy stereotip (Yu.Proxorov), kulturoznak (madaniy belgi) (A.Onkovich), mifologema (V.Bazilev), logoeistema (Ye.Vereshagin - V.Kostomarov; V.Kostomarov - N.Burvikova, noema – yangi suz, yangi ibora yoki yangi birlik - E. Gusserl) va boshqalar. Terminlarning ko'pligi, ular o'rtasidagi o'ziga xos «musobaqadoshlik» (bellashuv) lingvomadaniyatshunoslik shakllanish davrini boshidan kechirayotganining belgisidir.

O'z-o'zidan ma'lumki, keltirilgan terminlar mazmun jihatidan (garchi kesishsa ham) to'la mos kelmaydilar, chunki ular tegishli fenomenlarning mentalikka, lisoniy-madaniy tushunchaga oid sohalariga, bu sohalar orasidagi munosabatlarga nisbatan turli qarashlarni ifoda qiladilar. Eng ahamiyatlisi shundaki, bu terminlarning har biri o'zining ilmiy paradigmasida qo'llaniladi va bu paradigmaga xos bo'lgan birliklarning o'zaro bog'liqligiga, bu birliklarning matn bilan munosabatlariga hamda ularning matndagi va diskursdagi vazifalariga, tegishli birlikning adresatga ta'siriga xos bo'lgan qarashlar tizimini aks ettiradi.

Til va madaniyatning lisoniy xususiyatlarini lingvomamlakatshunoslik yondashuv doirasida o'rganish jarayonida kulturema tushunchasi tavsiya qilingan. Jumladan, V.G.Gak madaniyatni ma'lum belgilar-kulturemalar majmui deb hisoblaydi va u shunday ta'kidlaydi: «Tilga oid ifodaga ega bo'lgan kulturemalar ba'zi bir realiyalarni – predmetlarni, vaziyatni, vazifani, urf-odatni, fe'l-atvor faktini va h.k.larni ifodalash va belgilash uchun borliqning ma'lum elementi bilan o'zaro

munosabatda bo'ladilar» [2:49]

Etnopsixolingvistika nuqtai nazaridan Yu.A.Sorokin kulturema/mentalemalarning aylanishi global kommunikativ tarmoq (etnos) ichida sodir bo'ladi deb hisoblaydi. Mazkur birliklar "gomogenlik, barqarorlik va teologik (teologiya – tabiatda hamma narsa oldindan belgilangan maqsadga muvofiq qilib yaratilgan deb talqin qiluvchi diniy ta'limot) jixatlar bilan xarakterlanib, lingvomadaniy umumiylikning (bir xillik) o'z noyoblighi va yaxlitligini saqlab qolish imkonini beradigan semiotik-madaniy himoya usullari haqida xabar beradi», degan fikrni bildiradi Yu.A.Sorokin.

Lingvokulturema termini V.V.Vorobev tomonidan taklif etilgan. Bu terminning mazmuniga olim quyidagi fikrni joylagan: «Lingvokulturema bosqichlararo kompleks birlik sifatida lingvistik va ekstralingvistik (tushunchaga oid yoki predmetga oid) mazmunlarning dialektik birligidan iborat» [1:35]

Bizning nazarimizda, logoepistema va lingvokulturema tushunchalariga ancha mufassal xarakteristika berish mantiqqa mos ko'rinadi.

Hozirgi tilshunoslikda lingvokulturema til sathi birligi deb qaralib, unda lingvistik va ekstralingvistik dialektik yaxlitlik aks etgan bo'lib, bu yaxlitlik o'z ichiga tushunchaga oid va predmetga oid mazmunni oladi. Dialektik aloqa obyektini anglash jarayonida bir tomondan lingvokulturemaning tilga oid va tildan tashqari komponentlarini, ularning notengligi, farqini, ikkinchi tomondan ularning mosligini, aynan o'xshashligini taqozo etadi.

Til lingvokulturemaning tarkibiy qismi sifatida nafaqat uning "yuzaki", ya'ni tilga oid ma'nosi haqida, balki uning "tugal" mazmuni (ma'nosi) madaniyatning asosi (elementi, segmenti) ekanligi haqida xabar beradi.

V.V.Vorobev lingvokulturema birliklarining manbai quyidagi narsalar bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi:

1.xalq milliy madaniyatining eng ahamiyatli qismi bo'lgan, sivilizatsiyani va madaniyatni bilishning muhim manbai, millat ijtimoiy ongining in'ikosi bo'lgan xalq poetik ijodi;

2.tarix va ijtimoiy fikr yodgorliklari, shuningdek maxsus tarixiy, falsafiy, adabiyotshunoslik, lingvistik, estetik va boshqa tadqiqotlar;

3. millat va shaxsning eng muhim baholari saqlanib qolgan atoqli fan, madaniyat va adabiyot namoyondalarining fikrlari;

4. badiiy asarlar va publitsistika;

5.atoqli shaxslar milliy shaxsning modeli sifatida;

6.barcha narsalarning o'ziga xos xususiyatini yaqqol ajratib ko'rsatuvchi bir millat va uning madaniyatining qiyosiy foni sifatida chet elliklarning fikrlari va mulohazalari"[1:38].

V.V. Vorobev lingvokulturema tushunchasini tadqiq qilib, uning iyerarxik tizimi birliklari – lingvokulturemalarni tashkil etuvchi lingvomadaniy maydonni tavsif obyektining asosiy birligi sifatida oladi. Fikrimizcha, bunday maydonlar olamning etnik manzarasini barpo etadi, ularni qiyoslash esa tillardagi va madaniyatlardagi o'xshashlik va farq qiluvchi jihatlarni aniqlaydi.

Lingvomadaniy maydon lingvokulturemalarning tuzilishi sifatida belgilarning, ma'nolarning va madaniyat predmetlari haqidagi tushunchalarning o'zaro munosabatda bo'lgan birligi bilan shakllanadi. Invariant ma'noga ega bo'lgan lingvokulturemalarning iyerarxik tuzilishi ma'lum madaniy sohani boshqalardan ajratib beruvchi tegishli madaniy tushunchalarni ifoda etadi. V.V.Vorobevning fikricha maydon unda o'zak (invariant lingvomadaniy mazmunni uzatuvchi), markaz (asosiy tushunchalar, realemlar) va periferiya (ikkinchi semantik funksiyadagi so'z-tushunchalar, bir-biriga bog'liq maydonlar) ajralib turadigan ma'lum mazmun tarkibini beradi[1:39]

XULOSA

Shunday qilib, lingvokulturema tarkibida madaniy-tushunchaga oid komponent so'zning tildan tashqari mazmuni va keyingi (tushunchaga oid-predmetga oid) ma'nosi sifatida albatta ishtirok etadi.

Logoepistema termini grekcha «logos» (til, nutq, ta'limot, ma'no) va «epistema» (birikma, bilim, tushunishga olib keluvchi g'oyalar tizimi) leksemalaridan tuzilgan.

Logoepistema deganda turli darajadagi lingvomamlakatshunoslik zarur birliklar tushunilib, ularning mazmuni so'zda, so'z birikmasida, frazeologizm yoki qanotli iboralarda ifoda etilishi mumkin. Ular matnda "o'tmishning sadosi" sifatida talqin qilinadi.

Yuqorida tahlil qilingan juda ko'p fikrlardan kelib chiqqan holda biz lingvokulturema va logoepistema tushunchalarini quyidagicha ta'riflaymiz:

Lingvokulturema - bu muayyan bir xalqning, millatning moddiy va ma'naviy madaniyatini,

butun borlig'ini til va nutq birliklarida ifodalaydigan kompleks lisoniy-ma'daniy birlikdir.

Logoepistema - bu milliy-madaniy tarix hamda milliy madaniyat bilan uzviy aloqador bo'lgan muayyan bilim, tushunchaga ishora qiluvchi g'oyalar tizimini ifodalaydigan til birligidir. Har bir logoepistemada yuqorida qayd qilingan lingvistik madaniyatga oid belgilarning birikuvi kuzatiladi.

Demak, til madaniyat ko'zgusi sifatida xalqlarning o'zligini, mentalitetini milliy xarakterini, urf-odatlarini, qadriyatlarini ifodalovchi vosita hisoblanib, barcha milliy qadriyatlarni lingvokulturema va logoepistema tushunchalari orqali yuzaga chiqaradi va bu har ikkala tushuncha-termin ham o'ziga tegishli ilmiy paradigmada qo'llanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Vorobev V.V. Lingvokulturologiya: Teoriya i metodi. – M.: 1997. – s. 35-45.
(Vorobev V.V. Linguistic culture: theory and method. – M.: 1997. – p.35-45.)
2. Gak V.G. Yazikovie preobrazovaniya. – M.: 1998. – s. 49. (Gak V.G. Language conversions. – M.: 1998. – p. 49.)
3. Gumboldt V.fon. Yazik i filosofiya kulturi. – M.: 1985. – s. 370. (Gumboldt V.fon. Language and philosophy of culture. – M.: 1985. – p. 370.)
4. Maslova V.A. Vvedeniye v lingvokulturologiyu. – M.: Naslediye, 1997. – s. 39. (Maslova V.A. Introduction to cultural linguistics. – M.: Naslediye, 1997. – p. 39.)
5. Maslova V.A. Lingvokulturologiya. – M.: 2001. – s. 76. (Maslova V.A. Cultural linguistics. – M.: 2001. – p. 76.)
6. Sheygal Ye.I., Buryakovskaya V.A. Lingvokulturologiya: Yazikovaya reprezentatsiya etnosa. – Volgograd: 2002. – s.9. (Sheygal Ye.I., Buryakovskaya V.A. Cultural linguistics. – Volgograd: 2002. – p.9.)